

Ташлай Ю.Ю., магістр, Кононенко Г.І., доц.

Київський національний університет технологій та дизайну

ФОРМУВАННЯ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Анотація. У статті визначено особливості кредитної політики та кредитного ризику. Проведено критичний аналіз визначень науковців поняття «кредитна політика банку». Проаналізовано важливість кредитної політики у забезпеченні сталої та прибуткової діяльності банку. Розглянуто методи формування кредитної політики та наголошено на важливості проведення моніторингових досліджень кредитної політики.

Ключові слова: кредитна політика; кредитна стратегія; кредитна тактика; банківське кредитування; кредитний ризик; кредитний портфель.

Tashlay Y.Y., Kononenko A.I.

Kyiv National University of Technologies and Design

FORMATION OF THE BANK'S CREDIT POLICY IN MODERN CONDITIONS OF MANAGEMENT

Abstract. The article identifies the features of credit policy and credit risk. A critical analysis of the definitions of scientists on the concept of "bank credit policy". The importance of credit policy in ensuring sustainable and profitable activity of the bank is analyzed. The methods of credit policy formation are considered and the importance of conducting credit policy monitoring research is emphasized.

Keywords: credit policy; credit strategy; credit tactics; bank crediting; credit risk; credit portfolio.

Вступ. На сучасному етапі економічного розвитку держави, важливим елементом для подолання кризового стану в Україні є оптимізація та удосконалення банківського кредитування. Кредитна політика повинна включати в себе найважливіші елементи та принципи організації кредитної роботи в банку, розкривати пріоритетні напрями кредитування. Сучасна кредитна політика банку є компонентом філософії банківського бізнесу, яка визначає внутрішній механізм банківського видання кредиту, роботу з проблемними кредитами, управління кредитними ризиками, тощо. Застосування положень кредитної політики дає змогу банку розробити такий кредитний портфель, який сприятиме досягненню поставлених цілей у банківській діяльності, а саме: контролю за управлінням ризиками, прибутковості банку та дотримання усіх вимог законів відносно сфери банку.

Постановка завдання. Метою статті є поняття кредитної політики банку та чинники впливу на її формування.

Результати досліджень. Організація ефективної кредитної діяльності у сучасних нестабільних умовах господарювання відбувається завдяки виваженій кредитній політиці банку. Значення кредитної політики у функціонуванні банку досить значне, вона формує умови, принцип, правила кредитування, окреслює підходи до реалізації процесу кредитування та його контролю. Одним із головних завдань кредитної політики є контроль та зниження кредитного ризику у процесі банківської діяльності. Слід зазначити, що серед науковців існують певні дискусії щодо визначень суті поняття «кредитна політика».

Так на офіційному сайті Асоціації українських банків кредитна політика банку визначена як «стратегія і тактика банку щодо залучення коштів та

спрямування їх на кредитування клієнтів банку (позичальників) на основі принципів: поворотності; терміновості; диференційованості; забезпеченості; платності» [1]

У світі енциклопедій кредитна політика – це «сукупність факторів, документів і дій, що визначають розвиток комерційного банку в області кредитування своїх клієнтів. Кредитна політика визначає завдання і пріоритети кредитної діяльності банку, засоби і методи їх реалізації, а також принципи і порядок організації кредитного процесу. Вона створює основу організації кредитної роботи банку відповідно до загальної стратегії його діяльності, будучи необхідною умовою розробки системи документів, що регламентують процес кредитування» [2]. На думку І. Гуцала кредитна політика: «є складовою частиною загальної політики банку, спрямованої на досягнення його стратегічних цілей: дотримання фінансової стійкості, надійності, ліквідності та платоспроможності банку; реалізується через кредитний механізм і пов'язана із раціональною організацією кредитних відносин, їх управлінням та регулюванням для досягнення конкретних цілей окремого комерційного банку» [3]. Як стратегію і тактику банку в галузі кредитування, кредитну політику розглядають У. Владичин, О. Вовчак, Г. Панова. У. Владичин під кредитною політикою розуміє: «стратегію і тактику банку щодо спрямування коштів на кредитування клієнтів банку на основі принципів кредитування» [4], а О. Вовчак – «стратегію і тактику банку щодо залучення коштів та спрямування їх на кредитування клієнтів банку (позичальників) на основі принципів: поверненості, строковості, цільового використання, забезпеченості, платності» [5]. Схожої думки дотримується і Г. Панова, вона розглядає кредитну політику: «у сутнісному аспекті – стратегія й тактика по залученню ресурсів на поворотній основі й інвестування їх у частині кредитування клієнтів банку, а в прикладному – детальний план, програма дій щодо кредитування» [6]. Найбільш схожої думки має і М. Новосельцева, вона говорить, що: «стратегія в області кредитування, що визначає загальні принципи, правила, підходи й стандарти для всіх учасників кредитного процесу, що пов'язані з місією банку й спрямовані на досягнення стратегічних цілей його діяльності» [7]. Н. Антіпова має таку думку, щодо кредитної політики: «частина філософії банківського бізнесу, яка визначає внутрішню банківську процедуру видання кредиту, документообіг, моніторинг за кредитним портфелем, роботу з проблемними кредитами, встановлення процентних ставок по кредиту» [8].

О. Дзюблюка трактує кредитну політику банку як сукупність заходів та дій щодо формування складу кредитного портфеля і контролю над ним як єдиним цілим, а також встановлення стандартів для прийняття конкретних рішень [9].

За визначенням Т. Майорової «сутність кредитної політики банку полягає у забезпеченні безпеки, надійності і прибутковості кредитних операцій, тобто в умінні звести до мінімуму кредитний ризик» [10].

З позиції О. Малахової суть кредитної політики банку полягає у розробленні концепції організації кредитних відносин між комерційним банком та його клієнтами – суб'єктами господарювання – на мікроекономічному рівні шляхом визначення послідовності дій щодо практичної реалізації кредитного забезпечення підприємницької діяльності [11].

За визначенням О. Любар «кредитна політика у вузькому сенсі – це система заходів банку в царині кредитування його клієнтів, здійснюваних банком для реалізації його стратегії і тактики у певному регіоні в певний період часу. Кредитна політика як основа процесу управління кредитом визначає пріоритети у процесі розвитку кредитних стосунків, з одного боку, і функціонування кредитного механізму – з іншого» [12].

На думку Г. Коробової, кредитну політику варто розглядати як «систему заходів банку в кредитуванні його клієнтів, що здійснюється для реалізації його стратегії і

тактики, з визначенням пріоритетів у процесі розвитку кредитних відносин, з одного боку, та функціонування кредитного механізму – з іншого» [13].

На думку В. Сусіденко, «під кредитною політикою комерційного банку варто розуміти розроблену систему стратегічних цілей його діяльності в межах надання кредитів і відповідних механізмів ефективної реалізації цих цілей» [14].

Із наведених тлумачень поняття кредитної політики стає зрозумілою її роль у кредитній діяльності банку: визначення пріоритетних напрямів розвитку та вдосконалення банківської діяльності у процесі акумулювання та інвестування кредитних ресурсів, організації кредитного процесу та підвищення ефективності його діяльності [15].

Метою кредитної політики банку є формування оціненого та якісного підходу щодо управління ризиком на рівні кредитного портфеля банку. Також слід відзначити, що згідно із Постановою НБУ № 351 «Про затвердження положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» вимоги до визначення кредитного ризику стали більш суворими – визначення кредитного ризику набуло формалізованого характеру, тобто банки не можуть самостійно оцінювати фінансовий стан або заставу як робили це з початку століття. Усі ці умови, які склалися за останній час позитивно впливають на банківський сектор з точки зору його якості та прозорості, фінансової стійкості у довгостроковий період, але у короткостроковий ми бачимо зниження обсягу кредитування; надлишкову ліквідність банків; труднощі банків з декапіталізацією свого капіталу та інші проблеми, які впливають на об'єми кредитування банками. Один із найважливіших принципів банківської діяльності полягає у тому, що при здійсненні його основної активної операції, банківського кредитування, наданий кредит має бути повернений у чітко обумовлені в кредитному договорі строки.

Формування кредитної політики здійснюється під впливом факторів, що визначають величину його капіталу та активів, склад клієнтської бази, спеціалізацію. Значний вплив на формування кредитної політики, можливості її реалізації та досягнення запланованих результатів чинять зовнішні фактори [16]:

- загальний стан економіки країни;
- темпи інфляції;
- темпи зростання валового внутрішнього продукту;
- дефіцит бюджету;
- грошово-кредитна політика Національного банку;
- рівень доходів населення;
- здатність споживати банківські послуги;
- наявність соціальних пілг;
- рівень конкуренції;
- соціальна напруженість;
- попит на позики банку у його клієнтів.

До основних внутрішніх чинників, які визначають кредитну політику банку, належать:

- кредитний потенціал банку;
- ступінь ризику та прибутковості окремих видів позик;
- стабільність депозитів;
- спектр виконуваних операцій і послуг банку;
- забезпеченість позик;
- професійна підготовленість, кваліфікація та досвід персоналу банку

Як зазначає Е.Ф. Жуков, розроблена оптимальна кредитна політика з урахуванням зовнішніх та внутрішніх факторів впливу, правильної оцінки їх динаміки, екстраполяції фінансового стану банку та його клієнтів, використання методів моделювання, економіко-статистичних методів, математичного інструментарію визначається найбільш адекватною певному етапу розвитку банку. Прийняття будь-якого управлінського рішення щоразу має супроводжуватися порівнянням можливих доходів від зміни політики з ціною цих змін [17].

Кредитна політика має бути основою забезпечення прибутковості кредитного портфеля банку. Оскільки банківська діяльність відбувається в економічних умовах, які постійно змінюються, кредитні комітети банків повинні здійснювати моніторинг кредитної політики з метою вчасної ідентифікації кредитних ризиків. Проведення моніторингових досліджень кредитної політики полягає у виконанні таких етапів, як [18]:

1. Контроль за реалізацією стратегічних цілей банку у кредитній діяльності з метою виявлення відхилень і протиріч та оцінки виконання банком задекларованих тактичних завдань.

2. Виявлення зовнішніх та внутрішніх чинників, які здійснюють вплив на кредитну політику банку, та внесення відповідних змін у кредитну політику.

3. Дотримання стандартів кредитування, тобто аналіз практичних дій з реалізації кредитної політики.

4. Оцінка достатності та якості нормативного інструментарію з кредитної діяльності, яка включає аналіз документів із кредитної діяльності, тобто внутрішньобанківських положень (про кредитування, про управління кредитним ризиком, про проведення оцінки фінансового стану позичальників, про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями; про роботу із проблемною заборгованістю тощо).

5. Перегляд повноважень працівників кредитних підрозділів в умовах змін організаційної структури банку, обмеження чи розширення індивідуальних повноважень кредитних працівників з метою зменшення впливу суб'єктивних факторів та мінімізації операційного ризику.

6. Систематизація отриманих результатів моніторингових досліджень та розроблення відповідних рекомендацій щодо коригування кредитної політики згідно з поточним станом кредитної сфери або приведення кредитної діяльності банку у повну відповідність до затвердженої кредитної політики.

Висновок. Враховуючи наведене, кредитна політика банку як форма загальної банківської політики є сукупністю як стратегічних і тактичних, так і прикладних рішень, які визначають поточні та можливі потреби кредитування, його параметри, процедуру, та яка реалізується через кредитний механізм. Банківські установи розробляють кредитну політику, перш за все, тому, що вона дозволяє регулювати, керувати та змінювати кредитні взаємовідносини між банком та його клієнтами з приводу зворотного руху вартості грошових коштів. Оскільки на сучасному етапі розвитку економіки кредитні організації є одними з провідних учасників ринку валюти та фондового ринку, які пропонують своїм клієнтам різноманітні види банківських продуктів, що постійно розширюються у зв'язку з розвитком інноваційних технологій, тому для обґрунтованого, раціонального та ефективного застосування всіх елементів кредитного механізму банк повинен розробляти відповідну кредитну політику, оскільки, від неї залежить успішна діяльність банку в довгостроковій перспективі.

Список використаної літератури

1. Сайт асоціації українських банків. URL: <http://aub.org.ua/>

2. Світ енциклопедії: Кредитна політика. URL: <http://gx3000.ru/finansovasisistema/kreditna-politika-banku.html>.
3. Гуцал І. С. Дієвість кредитного механізму в економіці України: автореф. дис. д-ра екон. наук: 08.04.01. К.: Київський національний економічний ун-т, 2004. 25 с.
4. Владичин У. В. Банківське кредитування. Київ: Атака, 2008. 648 с.
5. Вовчак О. Д. Кредит і банківська справа: підручник. К.: Знання, 2008. 564 с.
6. Панова Г. С. Кредитная политика коммерческого банка во взаимоотношениях с начелением банка: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.10. Финансовая академия при правительстве РФ. М., 1997. 21 с.
7. Новосельцева М. М. Формирование кредитной политики коммерческого банка: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.10. Академия бюджета и казначейства Министерства финансов РФ. М., 2010. 21 с.
8. Антіпова Н. А. Вдосконалення ефективності кредитної політики банку як однієї з передумов конкурентоспроможності економіки. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
9. Банківські операції: підручник. За ред. д.е.н., проф. О. В. Дзюблюка. Тернопіль: Вид-во ТНЕУ "Економічна думка", 2009. 696 с.
10. Майорова Т. В. Банківське кредитування інвестиційних проектів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.04.01. Київ. нац. екон. ун-т. К., 2000. 19 с.
11. Малахова О. Л. Банківська система у механізмі кредитного забезпечення підприємницької діяльності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.04.01. – фінанси, грошовий обіг і кредит. Тернопіль, 2004. 23 с.
12. Любар О. О. Кредитна політика банків: види та моделі. *Вісник університету банківської справи Національного банку України*. 2010. № 3 (9). С. 183–185.
13. Коробова Г. Г. Банковское дело. М.: Магистр, 2009. 588 с.
14. Сусіденко В. Т. Стратегія управління кредитною діяльністю комерційних банків. К.: КДТЕУ, 1998. 348 с.
15. Балакина Р. Т. Кредитная политика коммерческого банка: учебно-практическое пособие. Омск: Изд-во Омского гос. ун-та, 2009. 119 с.
16. Денисенко М. П., Домрачев В. М., Кабанов В. Г. Кредитування та ризики: навчальний посібник для вузів. К.: Професіонал, 2008. 480 с.
17. Жуков Е. Ф. Банковское дело. М.: ЮНИТИ, 2011. 686 с.
18. Островська Н. Л. Теоретичні та практичні аспекти організації моніторингу кредитної політики банку. *Ефективна економіка*. 2013. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2349>.